

Foto: K. A. Fagerheim

Figur 2.4.6.2

De senere år har vi sett nebbhval regelmessig ved Island og Jan Mayen.

In recent years, we have observed northern bottlenose whale regularly around Iceland and Jan Mayen.

hatt talletokt, ser det ut til at tallrikheten av denne arten har vært temmelig stabil, rundt 1 000 individer totalt i Norskehavet og Barentshavet.

Spekkhoggeren er i Norskehavet knyttet til vandringmønsteret til norsk vårgytende sild, og følger stort sett denne i løpet av året. I Tysfjord med Vestfjord-området, som nå i en årrekke har vært overvintrings-området for norsk vårgytende sild, har det vært anslagsvis 500 spekkhoggere vintertid. Totalt for Norskehavet og Barentshavet antar vi at det kan være noen få tusen spekkhoggere.

Forekomstene av storhval i det sentrale Norskehavet har ikke endret seg vesentlig over de siste 15 årene. Antall spermhval har vist en økning på et par prosent per år, men denne økningen er ikke statistisk signifikant. Derimot har det i områdene rundt Island vært en signifikant økning i forekomstene av finnhval og knølhval, uten

at vi kjenner årsakene til dette. I tillegg til at det kan dreie seg om direkte vekst i bestandene, kan også endringer i fordelingen forklare slike observasjoner.

Nebbhvalen på vei opp?

Nebbhval (Figur 2.4.6.2), også kalt bottlenos, er en tannhval omtrent på størrelse med en vågehval. Den var tidligere en vanlig hval i tilknytning til dyphavsområdene i Norskehavet, der den beiter på blekksprut og dypvannsfisk. Det sies at fangsten på nebbhval i våre farvann begynte med at skotske selfangere tok et mindre antall på vei hjem fra fangstfeltene i Vesterisen i andre halvdel av 1800-tallet. Norske fangere involverte seg i fangsten fra 1882, og en særlig intens fangstperiode fant sted over perioden 1890–1903. Da var den årlige gjennomsnittsfangsten på ca. 2 500 dyr. Fangstene gikk så betydelig ned, og rundt 1920 var den årlige totalfangsten under 100 dyr. I perioden 1938 fram til 1973, som var siste året med nebbhvalfangst, ble det fan-

get ca. 6 000 dyr totalt. De viktigste fangstfeltene i Nordøst-Atlanteren var vest av Spitsbergen (i mai og juni), mellom Island og Jan Mayen (april–mai), i områdene rundt Færøyene (april–juli), utenfor Møre (april–mai, men også på høsten), og vest av Andenes i Nord-Norge (mai–juni).

Det har vært en del usikkerhet om bestandsstatus for nebbhvalen i Nordøst-Atlanteren. Mange mente at nedgangen i fangstratene var forårsaket av lav etterspørsel etter produktene, som i den tidlige fasen var hvalolje, og i siste delen av fangstepoken var dyrefôr til pelsdyrnæringen og kjøledyr. Sannheten er nok at beskatningen hadde vært altfor hard og hadde desimert bestanden betydelig. Da vi begynte med hvaltelling i 1987, var det omtrent ikke nebbhval å se, heller ikke i det som tidligere hadde vært kjerneområder for fangsten. I de seinere årene har vi imidlertid regelmessig sett nebbhval i områdene ved Island og Jan Mayen, og vest av Spitsbergen, men antall observasjoner har foreløpig ikke gitt grunnlag for en nærmere beregning av tallrikheten.

Whales

The Norwegian Sea presents good habitats for whales, especially the baleen whales feeding on zooplankton. Sperm whales are also very abundant, feeding on squids and mesopelagic fishes. The abundances within the Norwegian Sea are approximately 5,000 fin whales, 1,000 humpback whales and 6,000 sperm whales. Their abundances over the last 15 years seem to have been stable but with some indication of increases. Other species common to the area are killer whales, *Lagenorhynchus* dolphins, harbour porpoises, pilot whales, Northern bottlenose whales and blue whales.

2.4.7 KLAPPMYSS

Tore Haug

tore.haug@imr.no

► Status og råd

I 2005 ble ungeproduksjonen hos klappmyss i Vesterisen beregnet til 15 200 dyr. Det tilsier en bestand av ett år gamle og eldre dyr på 71 400, noe som er betydelig lavere enn i 1997, da ungeproduksjonen var beregnet til 24 000. Klappmyssbestanden i Vesterisen avtok betydelig i perioden fra slutten av 1940-tallet og fram til rundt 1980. Etter dette ser det ut som bestanden har stabilisert seg på et lavt nivå, som antakelig ikke er mer enn 10–15 % av nivået for 60 år siden.

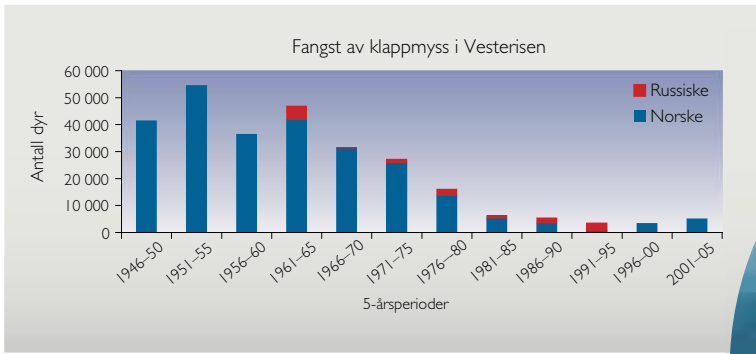
De siste årene har ICES ansett de lave fangstnivåene for klappmyss i Vesterisen som bærekraftige. På grunn av lite data om bestanden, og på bakgrunn av den observerte nedgangen i ungeproduksjon, konkluderer ICES nå med at det ved fortsatt fangst vil være fare for at bestanden ikke klarer å ta seg opp igjen, og i verste fall reduseres ytterligere. ICES anbefaler derfor at det ikke tillates fangst av klappmyss i Vesterisen fra og med 2007. Unntatt fra dette forbudet er en begrenset fangst til forskningsformål. Den blandete norsk-russiske fiskerikommisjon følger dette rådet fra ICES, som også er i tråd med Havforskningsinstituttets anbefaling.

Fangst

I den tradisjonelle norske selfangsten på ishavet har fangst av klappmyssunger (blueback) i Vesterisen vært et viktig element. I 2006 deltok fire norske fangstskuter, og kvoten var på 4 000 dyr. Fangstuttaket for klappmyss for årene 1946–2005 er gitt i Figur 2.4.7.1. Det totale fangstnivået har i de seinere årene ligget under kvoten, og i 2006 ble 91 % av anbefalt kvote tatt.

En "moderne" familie

I kasteperioden samler klappmysshunnene seg i løst organiserte kastelegre for å føde ungene på isen. Hunnene ligger sammen med ungene på isen i den korte dieperio-

Figur 2.4.7.1
Gjennomsnittsfangster (i 5-årsperioder) av klappmyss i Vesterisen, tatt av norske og russiske selfangere i perioden 1946–2005. Norwegian (blue) and Russian (red) catches of hooded seal (given as 5-year means) in the Greenland Sea during 1946–2005.

Klappmyssunge (blueback) – ettertraktet objekt i selfangsten. The hooded seal pup (“blueback”) is a prized catch.

Foto: Havforskningssenteret

den og forsvarer avkommet intenst mot alle inntrengere. Dette gjelder også hvis voksne hanner blir for nærgående. Hannene utkjemper på sin side en kamp seg imellom, som ender med at en hunn med unge får selskap på flaket av en enkelt seirende hann. Selfangerne har i alle år kalt slike trier for en familie – i moderne termi-

nologi er dette for så vidt riktig, ettersom hannen med meget stor sannsynlighet ikke er far til ungen som ligger på flaket. Siden paringen skjer umiddelbart etter avvenning, antakelig i sjøen, er det derimot sikkert at han blir far til denne hunnens neste unge. Etter avvenning og paring forlater hunnene ungene for godt.

Hooded seals

The Greenland Sea stock of hooded seals is commercially exploited by Norway. Management is based on advice from ICES. Results from an aerial survey conducted in 2005 suggested that current pup production of 15,200 pups was lower than observed in a comparable 1997 survey (23,800 pups). Model explorations indicated a decrease in population abundance from the late 1940s and up to the early 1980s. In the most recent two decades, the

stock appeared to have stabilized at a low level, currently at 71 400 animals of one year or more, which may be only 10–15 % of the level observed 60 years ago. Given current stock status, ICES has concluded that even harvesting at very low levels could result in a continued stock decline or a lack of recovery. Therefore, ICES concludes that harvesting should not be permitted with the exception of catches for scientific purposes from 2007 on.

Klappmyss

Cystophora cristata

Andre norske navn:

Ulike navn på kjønn/aldersgrupper: blueback (årsunge), gris (1–2 år gammel), mus/klappmus (voksen hunn), kall/hettakall (voksen hann)

Familie: Ekte seler (Phocidae)

Maks størrelse:

Hunnene om lag 350 kg og 2,2 meter; hannene 400 kg og 2,7 meter

Levetid: Kan bli over 30 år

Leveområde: Nord-Atlanteren

Kastetidspunkt: Mars

Føde: Blekksprut og noe fisk

Nøkkeltall:

KVOTE 2006: 4 000 dyr i Vesterisen

NORSKE KVOTER 2006: Hele kvoten (TAC)

FANGST 2006: 3 647 dyr

FANGSTVERDI:

For tiden ulønnsom, fangstverdien utgjør 20–30 % av inntektsgrunnlaget, resten finansieres ved statlige tilskudd.

Fakta om bestanden

Klappmyssen er utbredt i de arktiske delene av Nord-Atlanteren. De voksne dyrene samles i konsentrasjoner på drivisen i kasteperioden i mars. Ungene blir født der og oppholder seg på isen under dieperioden, som varer i 4–5 dager. Vesterisbestandens kasteområde ligger i Grønlandshavet mellom Jan Mayen og Grønland. I april måned forlater de voksne klappmyssene kasteområdene og drar på jakt, men fra midten av juni til midten av juli er de igjen samlet på drivis på Grønlands østkyst for hårfelling. Utenom kaste- og hårfellingsperiodene holder klappmyssene til i drivisområdene langs østkysten av Grønland. Herfra foretar de til dels lange beitevandring på 1–3 måneder til

fjerntliggende områder sørvest av Island, vest av Irland, rundt Færøyene, langs eggkanten utenfor norsk kysten og helt opp til Svalbard.

Klappmyssen er en utpreget dyppdykker, og menyen viser at de fleste dykk går ned til 100–600 meter. Arten livnærer seg særlig av blekksprut, men også av lodde, polartorsk og dyptlevende bunnfisk som uer og blåkveite. I likhet med andre arktiske selarter bygger klappmyssen opp energireserver i form av spekk i perioder med god mattilgang. I kaste- og hårfellingsperiodene spiser den lite. På tampen av disse periodene er derfor spekklaget tynt og må bygges opp igjen ved intensivt fødeinntak.

